

Finansdepartementet

Kopi til: Arbeids- og sosialdepartementet, Finanskomiteen, Kunnskapsdepartementet, Kulturdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet

Dato 03.07.2020

Innspill til regjeringens budsjettkonferanse

Abelia er foreningen for kunnskaps- og teknologibedrifter i NHO. Vi organiserer 2.400 virksomheter med ca. 50.000 årsverk. Abelia har medlemmer innen blant annet IKT, rådgivning, utdanning, forskning og ideell sektor.

Vi viser til innspill sendt inn den 6. januar til statsbudsjettet 2021. Før korona-krisen sto Norge midt i en viktig omstillingsprosess, for å utvikle et kunnskapsbasert og globalt konkurransedyktig næringsliv. Korona-krisen, fallende oljepriser og usikre verdensmarkeder viser at vår økonomi er sårbar, og at omstillingen haster.

Det er et stort behov for innovasjon og omstillingskraft i både privat, ideell og kanskje særlig i offentlig sektor.

Statsbudsjettet må reflektere dette og ha målrettede tiltak for å styrke omstillingen av norsk økonomi.

Forskning, innovasjon og næringsutvikling

Forskningsinstituttene leverer viktig næringsrettet FoU til norsk næringsliv. Instituttene leverer kunnskap som er i den internasjonale forskningsfronten, og bidrar til at norske bedrifter kan konkurrere internasjonalt.

Forskningsinstituttenes grunnbevilgning

Regjeringens instituttpolitiske strategi slår fast at norske institutter har lav grunnfinansiering sammenlignet med forskningsinstitutter i andre land og sier at regjeringen vil vurdere nivået på grunnfinansiering i de årlige budsjettene. OECD påpeker i sin gjennomgang av det norske forsknings- og innovasjonssystemet at nivået på grunnfinansiering av de norske forskningsinstituttene er så lav at den begrenser instituttene mulighet til å ta egne initiativer og muligheten til å bidra til innovasjon og omstilling dermed begrenses. Forskningsrådet har også slått fast at institutter med en god langsiktig finansiering også presterer bedre.

Effektene av korona-pandemien vil vedvare i 2021, mens behovet for grønn omstilling i næringsliv og offentlig sektor vil øke til neste år. I statsbudsjettet for 2021 bør derfor grunnbevilgningen til forskningsinstituttene videreføres, og trappes opp til 25 % på sikt.

Deltakelse i de europeiske rammeprogrammene

Norges deltagelse i EUs rammeprogram for forskning og innovasjon er avgjørende for norsk omstilling til et bærekraftig samfunn, det grønne skiftet. EUs European Green Deal vil være førende for forsknings- og innovasjonspolitikken. EUs forskningssamarbeid er den viktigste internasjonale arena for norsk forskning.

Norsk deltagelse i Horisont Europa og Digital Europe Programme bidrar til at Norge får mulighet til å delta i forskningssamarbeid av verdensklasse, både gjennom deltagelse i ambisiøse grunnforskningsprogrammer og næringsrettede forsknings og innovasjonsprosjekter. Det vil være alvorlig for norske kunnskapsmiljøer om

man står utenfor Horisont Europa. Dette vil innebære å låse ute muligheten for norsk deltagelse i de mest lovende prosjektene.

Forskningsinstituttene er viktige deltagere i EUs rammeprogram, og instituttene mobiliserer i stor grad næringsliv som samarbeidsparter i forskningsprosjektene. De økonomiske betingelsene i EU ved deltagelse er svært krevende for forskningsinstituttene. En fersk evaluering av Stim-EU anbefaler å styrke Stim-EU "since the institutes probably have the greatest potential to increase Norwegian FP participation – often in collaboration with additional Norwegian partners." (FP = framework programme, EUs rammeprogram for forskning og innovasjon). Forskningsinstitutter med basisbevilgning under 25% må gis full kostnadsdekning gjennom Stim-EU og fortsatt stimuleres til samarbeid med bedrifter og offentlige virksomheter, dvs en videreutvikling av Stim-EU slik ordningen fungerer i 2020. Kostnaden vil være avhengig av budsjett for Horisont Europa, men vil i alle fall være en investering som gir høy avkastning i form av retur. Uten denne ordningen må instituttene begrense sin deltagelse fordi en ikke har økonomi til å delta uten å få dekket faktiske kostnader.

Abelia anbefaler at

- Ordinær grunnfinansiering til forskningsinstituttene fra Forskningsrådet må økes i 2021 og over neste periode i Langtidsplanen trappes opp til 25 %.
- Norge forplikter seg til deltakelse i Horisont Europa og Digital Europe Programme
- Stim-EU må videreføres på minimum samme nivå i Horisont Europa.

Oppstarts- og vekstselskaper

Norske oppstarts- og vekstselskaper skal kunne bruke opsjoner som et virkemiddel for å tiltrekke seg nødvendig kompetanse for å kunne utvikle produkter og tjenester, samt å tiltrekke seg rett kompetanse til bedriften for å kunne videreutvikle og ta andeler i nye markeder. Dagens ordning er en ordning med veldig lav grad av reelle fordeler, og baserer seg på skatteutsettelse.

I behandlingen av prop 67s (2019-2020) etterspør Stortinget en ny opsjonsskatteordning. Abelia håper regjeringen tar fram en ny ordning som er brukervennlig og hvor bedrifter får et større handlingsrom for å holde på ansatte i bedriften som er viktig for utvikling av bedriften.

Abelia anbefaler at:

- Begrensningene i opsjonsskatteordningen fjernes. Aksjer må beskattes som lønn når opsjonen utløses, og verdistigning beskattes deretter som kapital.

Inkubatorer og klynger

Korona-krisen har ført til en svært stor etterspørsel etter tjenester som inkubatorene tilbyr for utvikling av oppstarts- og vekstselskaper. En undersøkelse gjennomført i juni 2020, viser at over halvparten av inkubatorene forventer å jobbe med betydelig flere bedrifter enn hva de har fått finansiering til, i tiden fremover.

Sivas inkubasjonsprogram har en stor effekt på arbeidsplasser og verdiskaping (SSB 2018). Undersøkelser gjennomført av Samfunnsøkonomisk Analyse 2017 og av Oxford Research 2019, viser at bedrifter som deltar i klyngesamarbeid har høy verdiskaping, høyere omsetning og høyere vekst i antall ansatte enn sammenlignbare bedrifter som ikke deltar i klyngesamarbeid. Dette viser hvordan satsning på klyngene er en god investering i nye arbeidsplasser og fremtidige eksportbedrifter. I revidert nasjonalbudsjett ble Innovasjon Norge gitt fullmakt til å iverksette delprogram for modne klynger, men det fulgte ingen midler med vedtaket.

Abelia anbefaler at:

- Bevilgningen til Sivas inkubasjonsprogram dobles.

- 150 mill. kr. øremerkes delprogram for modne klynger.

Kapitaltilgang

Før koronakrisen var Norge i en god utvikling når det gjelder tilgang på risikokapital for oppstart- og vekstselskap. Under krisen har regjeringen styrket tilgangen på risikokapital med økte bevilgninger til Investinor, samt flere ordninger hvor staten bidrar med risikoavlastning. Dette er viktige tiltak. På sikt er det viktig å vurdere hvordan statlig kapital kan bidra til å mobilisere privat kapital. Samtidig som vi tydelig ser verdien av de statlige tiltakene, er vi opptatt av at statlig kapital ikke fortrenger privatkapital. Abelia mener at det må bli mer attraktivt for private kapitaleiere å investere i næringsvirksomhet i Norge. I forbindelse med tiltakspakke tre økte regjeringen investeringsfradraget til fem millioner kroner. Dette var en svært viktig endring som vil bidra til å utløse mer privat kapital i markedet. Skal ordningen bli virkelig kraftfull mener Abelia fradraget bør økes til 10 millioner.

Abelia anbefaler at

- Investeringsfradraget for aksjeinnskudd i foretak økes til 10 millioner.

Virkemiddelapparatet

Regjeringen startet i 2018 en helhetlig gjennomgang av det næringsrettede virkemiddelapparatet. Formålet er å sørge for mest mulig verdiskaping og lønnsomme arbeidsplasser innenfor bærekraftige rammer ut av pengene vi kanalisere gjennom virkemiddelapparatet.

Det er viktigere nå enn noen gang tidligere at dette arbeidet videreføres slik at næringsrettede virkemidler gir flest mulig bærekraftige arbeidsplasser for hver krone som går inn.

Abelia mener at det videre arbeidet bør ta utgangspunkt i samfunnsutfordringer Norge og verden står ovenfor:

Omstilling av næringslivet bort fra petroleumsavhengigheten

- Virkemiddelapparatet bør rigges så det bidrar til å løse definerte samfunnsutfordringer
- Virkemiddelapparatet bør rigges fra et brukerperspektiv og forvaltningen må tilpasses forskning- og næringslivets behov.
- Virkemiddelapparatet bør være robust og fleksibelt; det evne å løse skiftende politiske og samfunnsmessige prioriteringer, uten at det opprettes nye aktører eller ordninger.

Abelia mener noen av de viktigste utfordringer virkemiddelapparatet skal bidra til å løse er:

- Flere bedrifter må vokse seg større og eksportere mer (skalering)
- Diversifisere norsk næringsvirksomhet og skape investeringsvilje, lønnsomhet og kompetanse utenfor petroleumssektoren og primærnæringer
- Klima og miljøutfordringer krever nye løsninger, hvor produksjon og konsumpsjon av varer og tjenester er sentrale områder.

Fjerne byråkratiske hindringer for nye forretningsmodeller

Abelia har tidligere tatt til orde for en digital vask av regler og reguleringer av næringslivet. Formålet er å sikre at det ikke ligger reguleringer og lover utviklet for gårsdagens næringsliv som hindrer utviklingen av morgendagens næringsliv. Abelia oppfordrer til at det opprettholdes stor trykk på dette arbeidet.

Et eksempel på at gammelt lovverk står i veien for nye forretningsmodeller og nye næringer er bestemmelser i advokatloven som begrenser utviklingen av "legal tech" i Norge, og at folkefinansieringsplattformer ikke har tilgang til gjeldsregisteret.

Offentlige investeringer som motor for innovasjon og omstilling – både i offentlig sektor og i privat sektor

Det offentlige bruker hundretalls milliarder i året på kjøp av varer og tjenester. Samtidig står det offentlige foran et enormt behov for å digitalisere produksjonen av velferdstjenester og driften av sentralforvaltningen. Her må regjeringen ta grep for å sørge for at det offentlige bruker markedet der markedet kan tilby, eller utvikle, de løsninger det offentlige trenger.

Omstillingen av offentlig sektor krever et langt bedre samspill mellom de som tar beslutninger om design og investeringsvalg, og markedet, enn det man har i dag. Disse beslutningstagerne må også forstå den betydningen valgene de tar har for fremtidig næringsutvikling i Norge, i tillegg til at de må dekke det offentliges behov. Reglene om offentlige anskaffelser legger til rette for gode innovative samarbeid, men det offentlige har solid tradisjon for å drive utvikling av for eksempel digitale løsninger innomhus. Det skaper sløsing med midler, tid og det innebærer tapte muligheter for norsk næringsliv.

Offentlige kunder utgjør et viktig markedssegment for mange oppstart- og vekstbedrifter. For disse bedriftene er det å få en krevende kunde, som det offentlige er, ofte en døråpner til nye kunder og nye markeder. Å bruke offentlige innkjøp mer målrettet for å bygge næringslivet i Norge kunne være et virkemiddel i utviklingen av nye eksportnæringer. Det er ikke mindre viktig å se på det "virkemiddelet" offentlige anskaffelser er nå når næringslivet kommer i gang etter korona-krisen, samtidig som omstillingsbehovet er der og Norge trenger friske eksportinntekter som følge av nedgangstider i petroleumssektoren.

Abelia anbefaler at:

- Det etableres en risikoavlastningsordning for grønne anskaffelser på 75 millioner kroner.

Læringslivet

Barnehager

Barnehager er svært viktige for grunnlaget for læring og videre utvikling. Barnehagene er også et svært viktig likestillingspolitisk tiltak som har sikret større deltakelse i arbeidslivet. Den tilnærmede fulle barnehagedekningen er muliggjort av samarbeid med privat sektor. Et grunnleggende prinsipp for et godt samarbeid er likebehandling av offentlig og private barnehager. Skal de private barnehagene i fremtiden kunne gå fra å være en kapasitetsutvikler til en kvalitetsutvikler må de sikres bærekraftige og forutsigbare rammebetingelser.

Abelia anbefaler at:

- Enkeltelementer i finansieringssystemet ikke må endres før man fullt ut har sett konsekvensene av bemanningsnormen, den er fullt ut finansiert og det er foretatt en grundig vurdering av helheten i finansieringssystemet.
- Utvidelser av plasser med tilhørende tilskudd må gjøres ut ifra objektive kvalitetskriterier, og ikke basert på type eierskap.

En skole for alle

Fremover skal vi leve av kunnskap og teknologi, og det er derfor viktig at elevene blir introdusert for realfag og programmering i grunnskolen. I tillegg vil kreativitet fremover være en avgjørende faktorene for å kunne navigere i en stadig mer komplisert verden, og elevene må få mulighet til å utforske denne ferdigheten gjennom hele utdanningsløpet. Dette fordrer også at det finnes et mangfold av skoletilbud barn og voksne kan benytte seg av.

Abelia anbefaler at:

- IKT som fag og profesjonsfaglig digital kompetanse må inn som krav i lærerutdanningene, samt styrkes i etter- og videreutdanning.

- Det må opprettes en offentlig nasjonal portal for digitale læremidler for norske og utenlandske leverandører som tilfredsstillende bestemte kvalitetskrav, hvor skolene kan kjøpe digitale læremidler subsidiert gjennom offentlige tilskudd.
- Programmering må opprettes som et eget fag i grunnskolen.
- Friskolene må sikres bærekraftige økonomiske rammebetingelser tilsvarende offentlige skoler, og forutsigbare rammebetingelser i måten staten forvalter sin tilsynsrolle.
- Kapitaltilskudd må inkluderes i finansieringsgrunnlaget slik at friskolene får dekket husleiekostnadene, alternativt må kapitaltilskuddet økes slik at det dekker de faktiske kapitalkostnadene.
- Friskolene må få rett til momsfradrag på husleiekostnader på lik linje med offentlige skoler.
- Friskoler, skoler godkjent under opplæringsloven og internasjonale skoler på videregående nivå må sikres rett til momskompensasjon gjennom en endring i merverdiavgiftskompensasjonsloven.

Høyere yrkesfaglig utdanning – praktiske og yrkesrettede tilbud

Fagskoleutdanningenes egenart ligger i det særlig tette samarbeidet med arbeids- og næringslivet, med utgangspunkt i erfaringskunnskap og faglig utviklingsarbeid. Digitalisering og automatisering medfører et jevnlig behov for omstilling i norsk arbeids- og næringsliv. Fagskolene utøver et viktig samfunnsoppdrag ved å tilby utdanninger som er oppdatert med tanke på kompetansebehovene i arbeidslivet. Dette er viktig for å dekke behovet for jevnlig omstilling i norsk arbeidsliv, samt den enkelte sitt behov for kompetanseheving og omskolering.

Abelia anbefaler at:

- Fagskolereformen videreføres, og det må fortsatt stimuleres til utvikling av nye fagskoletilbud og faglig og pedagogisk utviklingsarbeid.
- Fagskolene må sikres en bærekraftig finansiering basert på et dokumentert kostnadsnivå.
- Det innføres stipend på lån til skolepenger fra Lånekassen for fagskoleutdanning for studier som ikke mottar offentlige tilskudd.
- Følge opp opptrappingsplan av studieplasser til høyere yrkesfaglig utdanning vedtatt i Stortinget – med 1500 nye studieplasser i 2021 og ytterligere 1000 nye hvert år fram til 2024.
- Fagskoleutdanningen må fortsatt sikres en sentral plass i kompetansereformen.

Høyere utdanning

For å løse sitt samfunnsoppdrag må man forvente at universitets- og høyskolesektoren omfordeler sine ressurser for å styrke tilbudet på områder hvor samfunnets kompetansebehov er spesielt store og redusere aktiviteten på områder hvor etterspørselen over tid er mindre. En rapport DAMVAD og Samfunnsøkonomisk analyse utarbeidet på oppdrag fra KMD viser at vi styrer mot en kritisk kompetansemangel med dagens kapasitet på IKT-studieplasser¹.

Abelias omstillingsbarometer viser at Norge ligger svært langt bak sammenlignbare land med andel av befolkningen med spissutdanning, altså andel med master og doktorgrad. Flere med spisset høyere utdanning gir også høykompetent arbeidskraft i bedriftene, som vil bidra til de smarte løsningene for å utvikle morgendagens næringsliv. Abelia anbefaler derfor en tyngre satsing på høyere utdanning, og særlig IKT-sikkerhet.

Abelia er bekymret for at dagens finansieringssystem for universitets- og høyskolesektoren gir et disinsentiv for institusjonene til å tilpasse studietilbudet til arbeidslivets kompetansebehov. Abelia mener det ligger et stort potensial i

¹https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kmd/aif/dokumenter/dimensjonering_avansert_ikt_kompetanse.pdf

oppfølgingen av strukturreformen for å sikre samarbeid, arbeidsdeling og konsentrasjon i sektoren og frigjøre kapasitet til å bygge fagmiljøer innenfor fagområder som svarer til arbeidslivets behov.

Morgendagens arbeidsliv vil operere i en global konkurranse. Det er viktig at studentene opparbeider seg språk og kulturkompetanse som vil føre til avgjørende nettverkseffekter for norsk næringsliv. Regjeringen har som mål at halvparten av studentene skal på utveksling innen 2030, og med dagens nivå må det satses spesifikt på dette området for at vi skal klare dette målet. Selv om koronakrisen har satt dette arbeidet noe tilbake er det viktig at målsettingen opprettholdes. Det er også viktig at studentene får mulighet til å prøve sine ferdigheter i arbeidslivet. Regelverk og stipendordninger må sørge for at det ikke blir vanskelig for studenter å jobbe ved siden av studiene.

Abelia anbefaler at:

- Det bør øremerkes midler til minimum 1000 nye IKT-studieplasser.
- Kapasiteten innenfor IKT-sikkerhet i høyere utdanning utvides, også på doktorgradsnivå.
- Det bør stilles tydeligere forventninger til samkjøring av det faglige tilbudet både mellom offentlige institusjoner og internt på offentlige fler-campus institusjoner.
- Det bør utredes hvordan finansieringssystemet kan bidra til å stimulere til økt arbeidslivsrelevans og at studieprogrammene blir utviklet i samarbeid med arbeids- og næringslivet.
- Inntektsgrensen for studenter i Lånecassen fjernes, og kravet om en minimum varighet på 4 måneder for å oppnå støtte i Lånecassen bør fjernes.

Læring hele livet

I det moderne arbeidslivet er det ikke slik lenger at vi er ferdige med å utdanne oss når vi er i starten av livet. Endringstakten i samfunnet tilsier at vi er nødt til å lære gjennom hele livet for å sikre at norske arbeidstakere er oppdatert på den fremste kunnskapen. Abelia mener bedriftene må insentiveres for å få til dette, og mener et godt virkemiddel vil være at bedriftene får avskrevet på skatten for at arbeidstakere kan ta videreutdanning. Vi i Abelia har tatt til orde for en ordning for KompetanseFUNN etter inspirasjon fra SkatteFUNN-ordningen. Vi ser derfor fram til å støtte opp under Stortingets vedtak om å utrede en ny insentivordning, Kompetansefunn Digital for at små og mellomstore bedrifter skal investere i økt digital-/teknologikompetanse for sine ansatte.

Abelia anbefaler at:

- Det i forbindelse med kompetansereformen Lære hele livet bør det settes av midler til etablering av til en ny insentivordning, «Kompetansefunn Digital», for at små og mellomstore bedrifter skal investere i økt digital-/teknologikompetanse for sine ansatte.

Forutsigbarhet og treffsikkerhet for ideell sektor

Frivillige og ideelle virksomheter står for sentrale oppgaver på en rekke samfunnsområder og utgjør en stor andel av økonomien. De er kunnskapsvirksomheter som arbeider med kompetanseheving, skoloring og folkeopplysning, formidling og analyse. De er innovatører i velferdssamfunnet og spiller en viktig rolle for omstilling til et inkluderende og bærekraftig samfunn, både sosialt og miljømessig. Tall fra SSB viser at bruttoproduktet til frivillige og ideelle organisasjoner var 136 mrd. kroner i 2017, tilsvarende 4 prosent av BNP. Frivillig og ulønnet innsats utgjør en merverdi av økonomisk innsats i denne sektoren, og tilsvarte over 75 mrd. kroner eller rundt 142 000 årsverk.

Sektoren må ha forutsigbare og gode vilkår som anerkjenner dette bidraget i økonomien. Abelia viser til at frivillige og ideelle organisasjoner ikke ble tilstrekkelig fanget opp i de generelle kompensasjonsordningene for næringslivet etter covid-19-situasjonen, men at det i stedet ble opprettet ordninger for bestemte aktiviteter som ikke traff bredden i sektoren. Det er viktig at ideelle aktører i fremtidige krisesituasjoner må få tilgang til de samme generelle ordningene som øvrige næringsaktører, og som gjør at de kan opprettholde

sin aktivitet for å oppnå viktige samfunns mål i tiden framover, for eksempel knyttet til beredskap, velferd og omsorg.

Momskompensasjonsordningen er en ubyråkratisk ordning som treffer bredden av frivillig og ideell sektor. Abelia mener at frivillige organisasjoner bør kompenseres fullt ut, og at ordningen bør bli regelstyrt. Det er riktig for å likebehandle aktører i ulike sektorer, og vil dessuten gjøre virksomhetene bedre rustet for å komme styrket ut av krisen. Vi legger til grunn at regjeringen i statsbudsjettet for 2020 som et minimum følger sin egen opptrappingsplan til 1,8 mrd. kroner, men ber om at det også varsles en ytterligere opptrapping til full kompensasjon.

Abelia anbefaler at:

- Ordningen for merverdiavgiftskompensasjon for frivillige organisasjoner gjøres rettighetsbasert og trappes opp til full kompensasjon innen 2024.

Med vennlig hilsen,

Nils-Ola Widme (Sign.)
Næringspolitisk direktør